

I Kbulunggu i To nun Mline

Blaan

I Kbulunggu i To nun Mline

(My Treatment of the Person Who had a Wound)

Blaan
Summer Institute of Linguistics
September, 1986
Test Edition: 55 copies

Preface

This booklet about the treatment of wounds was prepared to help Blaans living in the mountains who are far from medical help.

It begins with a true story written by Mr. Filu Bandos, a Blaan man. When one of his relatives was injured with a bolo, Mr. Bandos treated this man's wound, testing advice that he had been given at a seminar.

Questions on the content of the story have been added to stimulate thinking and discussion. This book is to be used at Leadership Training Seminars in which medical procedures will be taught.

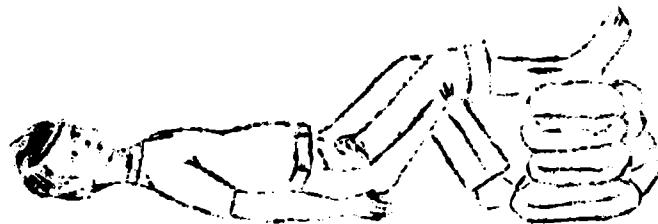
Pages 11-16 briefly present a doctor's suggestions for the immediate care of wounds and for the care of infected wounds. The information in this section was prepared by Dr. Steve Lynip of the Summer Institute of Linguistics.

I Kbulunggu i To nun Mline

Yé dagitgu dunan Filu Bandos na yé dagit i banwengu Blagan. Nun satu flaneñmi, ditù banwen di Lagoh dnagitla kene Funsu Ni. Na salu kenen ditù di dnadun du lnaneban i agulan. Kanten kel ditù, teenan too dee i bnas, na mdà ayé klon tambù mateh. Na mdà di kakgisan mateh ta baling gafles i lagadaw di lululan, na te nun seeyan.

Kante sigi malish i litè di seeyan na ta too sasè kalyalon dun, mulè kenen ditù di gumnean. Kakelan ditù, dee samtabeng dun na bankella mimò kfagu du fye fanak i kaloh i litè di lululan. Bay là gagantlafafanak i litè fagu di dad bulung kiafila di seeyan. Kayèla ku i litè là malohan bay i

galan. Na di kakelgu ditù, yé teengu mdatah i ulun na i blian gtung flasok. Taman i litè too maloh du duenan i bli gtung flasok. Bay kantogu kel ditù, nwègu i dad kama mnè di lialen na fngé baling yé fanbalinggu nimò kama dunan i blian. Fat i kdeé kama kahgu di dungan blian du fye mdatah du yé keyègu ku mdatah i blian na mdanà i ulun. Yé mgimò nun kama i blian na i ulun landè kaman. Na mdà ayó, teengu ta là too bukes i bawehan na i falel blian, ta sawe landè litean du ta milah i litean di ulun.

Na kafnge i tngà oras, snanilgu na teengu lo sawe mnà i gdè litè msut dóé di seeyan gine. Kafnge ayé, mangu di dademe dad to, "Fangaldo i nawato na satun baling fye ku dmasal ato, fye ku i Dwata tmabeng." Na di kafngemi dmasal, ta mangu di dale, "Na, fatan ato kel di tngà oras gdè. Ku là mkahán, meye ato kfagu balù ku nun balsa fakay begto bnalsa i to ani fye beg gsalu kenen di doktor. Bay ku gagan, balù ku ta là salu gamu di doktor tà malmo i filakyu."

Kanto kel di tngà oras, ta lêmi neyo, na ta landè teenmi litè maloh. Ta tlag nan i litè. Na di kafnge i katlag i litè, ta là dkangu dun bay mni agu óél na sabun na dad fye falnas du nalobgu i magsik di seeyan. Leam tngà oras i klogu malob i blién du too magsik du nwègu i kalbong kdee dad

nan maloh i litean. Bay ku fakay di ge, begam fangal i nawam. Na ku fakay di ge, nangam tayò tankléh i bliam di saal. Sigim fdateh i bliam du fye i litè là léan man samfulê gatù di bliam, du ku samfulê ditù ta lè man bong litè maloh. Na silang ge lè samfulê talbehò ku ta mkah i seeyam."

Tamen, funa agu fanak fe déé dad lwe oras. Sigigu too sanfulê neye i bli i to ayé, tin tadè fefanak déé di tah i dad koma. Na neyegu landè mnà ditù di falnas batangmi atù gine. Na di fandamgu too ti bong fye kadì i tdòla do atù. Fol do ku kakéng i tdòla do atù. Taman dini ta gumitegu dun na too ti glut kadì i dad gatdòla di do. Na tamen yé satu lè man kagtabeng ku nun dad to nun mline balù fakaygu man, dagu tmabeng dale di gadègu ku dét i

Dademo dad Salek gablà di Santulen Gine

1. Dét i gumdà na mline Funsu Ni?

Neyem kun di lafin 1.

2. Dét i gukmamugu i dad fat koma?

Neyem kun di lafin 3.

3. Dét i nimògu du fye tlag i kaloh i lité?

Neyem kun di lafin 4.

4. Kilen i kalobgu i seeyan?

Neyem kun di lafin 5.

5. Dét i duengu fnang kenen magu?

Noyem kun di lafin 6 na 7.

I Kibð Mulung i dad To Nun Mline

Ani funam nimò. Mabtas di kdec, fatlagam i lite i seey.

Ani kiboam fatlag i litean -

1. Mwè ge falnas mlaneb na lanfiam du fye mangfel.
2. Fangatam damkan i falnas ani di seeyan. Ku landè toenam falnas, fakay ku lo ayé dkanam dun i takad palelam.

3. Di lamam damkan i seey, kayangam i gunun seeyan, bay nangam lnuhèl i kadkanam dun.

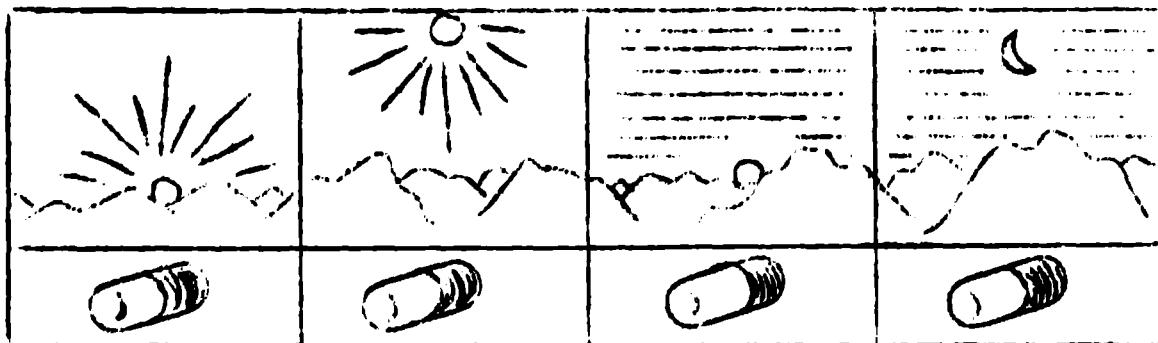
4. Ku teonam ta lngab i falnas lité, tananuam falnas, bay nangam nwè i muna falnas. Tadeam lafin di tahan.
5. Toom dkan kel di 10 ku demen 20 minutos na kafnge ayé, tilèwam snuké ku tlabo maloh i litean. Ku sana kalohan, léam man dkan. Ku ta tlag i litean, tilewam nwè i tnaloam na neyem ku ta là samfuléan maloh.
6. Ku tlabo gmadè i to ani, finumam kenen satu tabù géel. Fye ku nboleam tukay kahi di éél ani, balù lo suléem mudut.
7. Ku too kenen bukos ku demen malutà, fileam i to ani. Fdataham i blian na fdatasham i ulun du fye là malutaen na du fye lè mulè i litean di ulun.

5. Ku nun using là manul, mwè ge bansung ku demen falnas na lnabam di éél kmadok klom fanganag kah i gdè using ayé.
6. Ku too bong i seeyan, mwè ge 2 basù éél, tnuam déé tukay kahì, 2 duléam mudut.
7. Mwè ge 3 kam doon bayabas na lnunaham na tnuam di éél na kahì klom fkadok dun, 30 minutos klon.
8. Kafngem fkadok, fatnom na tnafisam falnas mlaneb.
9. Batam i dad doon, na lo yé nweam i éélan du yé alobam di seeyan.
10. Mwè ge mlaneb falnas du labédam di seeyan.

2. Fkadolam kel di 30 minutos na kafngem fkadol, fatnom tukay du fye ta là toon minit.
3. Nalamam i seeyan di éél ayé kel di 20 ku demen 30 minutos.
4. Ku landè kibò nalam i gunun seey di éél, mwè ge falnas mlaneb na lnabám di éél minit! Flasaam i falnas ani di tah i seey. Ku ta tho' i falnas, léam man lnab di éél klom fulè di seeyan kel di 20 minutos. Fye ku ani nimoam dee dulè di sdu.

5. Too mlal mkah i seey mnanaà ku minum kenen i bulung dnagit Sumapén. Ani i kinum i bulung Sumapén. Mdà di dad ngà ta 13 fali kel di dad tua, minum ale men salbatù fat dulè di sdu, dunan di flafus, di ltu du, di flabi na di tngà butang. Yé klon sigi minum i bulung ani kel di 3 du kafnge i klandè nanaà di seeyan.

Ani i kiboam mulung i seeyan di ded tmadol du.

1. Kat du lèam man nalob i seeyan men 2 dulè di sdu salngad i kiboam di tnanin dulè.
2. Di kat kalobam i seeyan, tanlasam i falnas batangam dun balù ku là maggikan, bay nangam fangat i kbatangam dun.
3. Ku mfakay, nebemkenen di doktor du fye tanbakla na là titanus i seeyan.

Ku mnanaà i seey.

Yé gudmilè dun ku mnanaà i seey, balak na fulè na slaan minit i to nun seey. Ani i kiboam mulung i seey ku mnanaà -

1. Mwè ge 2 basù èél, nbolam tukay kahì, 2 duléam mudut na 3 kam doon bayabas bay lnunaham funa.

Ku ta tlag i litean, nalobam i seey.

Ani i kiboam malob i seey -

1. Mwè ge 3 tabù éél na fkadokam 10 minutos klo.
2. Kafnge ayé, naunam i éél na fatnom.
3. Ku ta là too minit i éél, mwè ge tukay na snabunam i kulit di kilil seeyan.
4. I dademe éél fkadokam gine, yé tubélem di lam i seeyan du fye manul i using di seeyan.

Ku sigal i gunun seey, ani i kiboam -

Ku bli i gunun seey, ani i kiboam -

kibògu dun. Taman toogu teen too ti glut kadì i tdòla, ise
ku kakéng. Too fye ku i kalbong kdeé dad to masa i sulatgu
ani, fye ku ganbetla i nimògu ani. Ani gusen i mangu.

**bulung klapilla di seeyan, dunan i doon
kamunggay na i bawan tabekò.**

Na di kafngegu malob dun, na labédgu
i dədəmo fye falnas di seeyan, bay là
fangatgu dun. Logu labéd di lululan na
batanggu déé fye là mluhalan.

Na di kafngegu matang dun, mangu
dale, "Ku fakay, tooyu fansye mifat i
to ani." Na satun, mangu di to ayé gine,
"Ku fakay di ge, balù ku maltléam demen
malilongam, nang ge magu, du ku magu ge
lê man gtung flasok i bliam, na ta lê

Na nulitgu i tđò di do du neyegu ku too ti dunan du di katđò gami atù lo fagu di sawe lalan, fagu di drama. Yé fandamgu ku kakéng kò. Taman kamne fa i nawagu ku too ti glut na dunan i nimò ani.

Bay kantogu kel di tua lagi ayé, teengu too msut i litè di seeyan, na mangu di dademon déé, "Baltikyu agu banlé falnas du dkatgu di soeyan." Na dunan kahgu di secyan i falnas na fangalgu damkan dun i tekad i falelgu kel di tngà oras du fye tlag i kaloh i litè. Na toogu fdatah i blian du fye mulé i dademe litè salu di lam i ulun.

lité sigi maloh, ta fnò kel di knamat blian. Na ta baling mitam i lité maloh balù fa déé di blian. Na mti i dad sawe gnadèla nimò i dad to bay kneen là gaganla dun.

Kanto ale slaf, salu ale di banwemi di Blagan. Na kakella déé tulenla na manla, "Ku fakay beg gami mdem dad snakay ku nun motor dini, du nebemi gatù di doktor." Bay landè kibò du duenan landè snakay déé di banwemi ayé di Blagan. Na dunan fandamgu i sóminarmi di Mligù aye gutamdòla gami gablà di kibò mulung. Yé duenam man, salu agu gatù di Lageh du kayègu ku tilewgu nimò balù fa i gnadè i tdèla gami atù.

Na kantogu kel ditù di Lageh kene Funsu Ni, teengu i bawehan too bukes, na ta flédla kenèn di kama du ta landè